

Η

ΕΝΙΑΙΑ ΑΡΧΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ (ΕΑΔΗΣΥ)

7^ο ΚΛΙΜΑΚΙΟ

Συνήλθε την 20^η Δεκεμβρίου 2024 με την εξής σύνθεση: Αλίκη Μαρκάκη, Πρόεδρος, Καλή Χατζηγιαννάκη-Εισηγήτρια και Δημήτριος-Γεώργιος Πατσίκας, Μέλη.

Για να αποφασίσει σχετικά με την από 11.11.2024 με ΓΑΚ ΕΑΔΗΣΥ 1661/13.11.2024 προδικαστική προσφυγή της εταιρείας «...», που εδρεύει στα ..., επί της οδού ... αριθ. ... [εφεξής η προσφεύγουσα], όπως νομίμως εκπροσωπείται,

κατά του ... με την επωνυμία «...» ... που εδρεύει στο ..., επί της οδού ... αριθ. ... [εφεξής η αναθέτουσα αρχή], όπως νομίμως εκπροσωπείται και

κατά της ανώνυμης εταιρείας με την επωνυμία «...». που εδρεύει στην ..., επί της οδού ... αριθ. ..., η οποία άσκησε την από2024 παρέμβαση [εφεξής η παρεμβαίνουσα], όπως νομίμως εκπροσωπείται.

Με την προδικαστική προσφυγή, η προσφεύγουσα ζητά να ακυρωθεί η υπ' αριθ. .../2024 απόφαση της ... Επιτροπής του ..., καθ' ο μέρος με αυτήν, κατ' αποδοχήν του 1^{ου} Πρακτικού της Επιτροπής Διαγωνισμού, απορρίφθηκε η προσφορά της προσφεύγουσας και έγινε αποδεκτή η προσφορά της παρεμβαίνουσας, η οποία αναδείχθηκε ανάδοχος της υπό ανάθεση σύμβασης.

Η συζήτηση άρχισε, αφού άκουσε την Εισηγήτρια, Καλή Χατζηγιαννάκη.

Αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα

Σκέφτηκε κατά το Νόμο

1. Επειδή, για την άσκηση της υπό εξέταση προδικαστικής προσφυγής έχει καταβληθεί το νόμιμο παράβολο, σύμφωνα με τα άρθρα 363 του Ν. 4412/2016 και 5 του Π.Δ. 39/2017, ποσού 15.000,00 ευρώ (βλ. ηλεκτρονικό παράβολο με κωδικό ... και την εκτύπωση από τη σελίδα της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων του Υπουργείου Οικονομικών με την ένδειξη «ΔΕΣΜΕΥΜΕΝΟ»).

2. Επειδή, με τη με αριθ. Α.Δ.Α.Μ. ... Διακήρυξη προκηρύχθηκε από την αναθέτουσα αρχή δημόσιος, ανοικτός, ηλεκτρονικός διαγωνισμός, κάτω των ορίων, με αντικείμενο την επιλογή αναδόχου εκτέλεσης του έργου με τίτλο «...», εκτιμώμενης αξίας ... €, πλέον ΦΠΑ, με κριτήριο κατακύρωσης την πλέον συμφέρουσα από οικονομική άποψη προσφορά με βάση την τιμή. Η διακήρυξη αναρτήθηκε στο Κεντρικό Ηλεκτρονικό Μητρώο Δημοσίων Συμβάσεων (Κ.Η.Μ.ΔΗ.Σ) την2024 με Α.Δ.Α.Μ. ..., καθώς και στη διαδικτυακή πύλη του ΕΣΗΔΗΣ, όπου έλαβε συστημικό αριθμό Στον εν λόγω διαγωνισμό υπέβαλαν προσφορά δεκατρείς (13) οικονομικοί φορείς, οι οποίοι κατατάχθηκαν με την ακόλουθη σειρά μειοδοσίας: 1) αριθ. προσφ. ... «...» με ποσοστό έκπτωσης 44,02% (προσφεύγουσα), 2) αριθ. προσφ. ... «...» με ποσοστό έκπτωσης 31,98% (παρεμβαίνουσα), 3) αριθ. προσφ. ... «...» με ποσοστό έκπτωσης 26,36%, 4) αριθ. προσφ. ... «...» με ποσοστό έκπτωσης 26,34%, 5) αριθ. προσφ. ... «...» με ποσοστό έκπτωσης 26,26%, 6) αριθ. προσφ. ... «...» με δ.τ. ... με ποσοστό έκπτωσης 22,34%, 7) αριθ. προσφ. ... «...» με δ.τ. "...» με ποσοστό έκπτωσης 21,64%, 8) αριθ. προσφ. ... «...» με δ.τ. "...» με ποσοστό έκπτωσης 18,00%, 9) αριθ. προσφ. ... «...», με δ.τ. "...» με ποσοστό έκπτωσης 17,00%, 10) αριθ. προσφ. ... «...» με δ.τ. "...» με ποσοστό έκπτωσης 11,94%, 11) αριθ. προσφ. ... «...» με τον δ.τ. "...» με ποσοστό έκπτωσης 10,58%, 12) αριθ. προσφ. ... «...» με δ.τ. "...» με ποσοστό έκπτωσης 7,36%, 13) αριθ. προσφ. ... «...» με ποσοστό έκπτωσης 5,72%. Ακολούθως, η Επιτροπή Διαγωνισμού προέβη στον πλήρη έλεγχο των δικαιολογητικών συμμετοχής του άρθρου 24.2 της διακήρυξης όλων των συμμετεχόντων οικονομικών φορέων και έκρινε παραδεκτές όλες τις προσφορές. Στην συνέχεια, η Επιτροπή ενημέρωσε την αναθέτουσα αρχή ότι πρέπει να κινηθεί η διαδικασία του άρθρου 4.1. της διακήρυξης και του άρθρου 88 § 5α του Ν. 4412/2016, δεδομένου ότι το ποσοστό εκπτώσεως της προσφοράς της προσφεύγουσας «...» και της παρεμβαίνουσας «...» είχαν απόκλιση μεγαλύτερη των δέκα (10) ποσοστιαίων μονάδων από το μέσο όρο των εκπτώσεων των παραδεκτών προσφορών, που είχε καθορισθεί σε 18,71%. Κατόπιν αυτού, κλήθηκαν οι προαναφερθείσες εταιρείες στις

.2024 εντός αποκλειστικής προθεσμίας είκοσι (20) ημερών από την κοινοποίηση της σχετικής πρόσκλησης, να προβούν στην αιτιολόγηση των κατά τεκμήριο ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών τους, πρόσκληση στην οποία ανταποκρίθηκαν νομοτύπως και εμπροθέσμως και οι δύο διαγωνιζόμενες υποβάλλοντας τις αιτιολογήσεις τους. Ειδικότερα, η αιτιολόγηση της ασυνήθιστα χαμηλής προσφοράς από την παρεμβαίνουσα υποβλήθηκε μέσω του συστήματος του ΕΣΗΔΗΣ στις2024 και από την προσφεύγουσα στις2024. Η αιτιολόγηση της παρεμβαίνουσας έγινε αποδεκτή, ενώ αργότερα λόγω αναστολής των προθεσμιών, η Επιτροπή Διαγωνισμού κατά τον έλεγχο της αιτιολόγησης της προσφεύγουσας έκρινε ότι αυτή έχρηζε συμπληρώσεων και διευκρινίσεων. Ενόψει αυτού, με την από2024 επιστολή της που κοινοποιήθηκε μέσω του ΕΣΗΔΗΣ, ζήτησε από την προσφεύγουσα αφενός να προσκομίσει προς απόδειξη του άμεσου κόστους του έργου τις οικονομικές προσφορές των συνεργατών-προμηθευτών της και αφετέρου να προβεί στον υπολογισμό του έμμεσου κόστους, σύμφωνα με την εγκύκλιο .../2017 του Υπουργείου ... και Η προσφεύγουσα συμμορφώθηκε με το περιεχόμενο της ως άνω επιστολής υποβάλλοντας τις διευκρινίσεις και συμπληρώσεις που της ζητήθηκαν. Με το ΠΡΑΚΤΙΚΟ Ι (α) ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ... – ΑΠΟΣΦΡΑΓΙΣΗΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ, το οποίο έγινε αποδεκτό με την προσβαλλόμενη υπ' αριθ. .../2024 απόφαση της ... Επιτροπής του ..., η Επιτροπή Διαγωνισμού, έκρινε α) ως πλήρη και επαρκή την αιτιολόγηση της παρεμβαίνουσας, και ανέδειξε αυτήν προσωρινή ανάδοχο του υπό ανάθεση έργου και β) απορριπτέα την αιτιολόγηση και την προσφορά της προσφεύγουσας, με την αιτιολογία ότι οι αποδόσεις των ... που ανέφερε στις διευκρινίσεις της ήταν υπερβολικά μεγάλες σε σχέση με την εμπειρία των μελών της Επιτροπής Διαγωνισμού από ανάλογα έργα, μετά δε τις διορθώσεις που έκανε η ίδια η Επιτροπή στις αποδόσεις των ... της προσφεύγουσας, η προσφορά της τελευταίας καθίσταται ζημιογόνος. Κατά της ανωτέρω απόφασης, η προσφεύγουσα άσκησε την υπό κρίση προδικαστική προσφυγή της, καθ' ο μέρος με αυτήν αφενός απορρίφθηκε η προσφορά της ως

Αριθμός απόφασης: 28 / 2025

ζημιογόνος, αφετέρου έγινε αποδεκτή η προσφορά της παρεμβαίνουσας και αναδείχθηκε η τελευταία προσωρινή ανάδοχος της επίμαχης σύμβασης.

3. Επειδή, ο ένδικος διαγωνισμός, ως εκ του αντικειμένου του και της προϋπολογισθείσας δαπάνης, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του ν. 4412/2016 (Α' 147) και η ένδικη διαφορά διέπεται από τις διατάξεις του Βιβλίου IV αυτού, περί έννομης προστασίας κατά τη σύναψη δημοσίων συμβάσεων.

4. Επειδή, η προσβαλλόμενη απόφαση κοινοποιήθηκε στις2024, μέσω της λειτουργικότητας «Επικοινωνία» του ΕΣΗΔΗΣ και η προσφεύγουσα έλαβε γνώση αυτής αυθημερόν, συνεπώς, η υπό κρίση προδικαστική προσφυγή ασκήθηκε εμπροθέσμως στις2024 (δεδομένου ότι η τελευταία ημέρα της δεκαήμερης προθεσμίας άσκησής της ήταν ημέρα Κυριακή και επομένως εξαιρετέα), ομοίως μέσω της λειτουργικότητας «Επικοινωνία» του ΕΣΗΔΗΣ, με τη χρήση του τυποποιημένου εντύπου του Παραρτήματος Ι του π.δ. 39/2017. Η προσφεύγουσα, κατά τα παγίως γεγόμενα δεκτά από τη νομολογία, μετ' εννόμου συμφέροντος, καθώς είχε υποβάλει κατ' αρχήν αποδεκτή προσφορά στον εν λόγω διαγωνισμό, βάλλει κατά της προαναφερθείσας υπ' αριθ. .../2024 απόφασης της ... Επιτροπής του ..., επιδιώκει δε αντιστοίχως την ακύρωσή της, κατά το μέρος που με αυτήν κρίθηκε αφενός απορριπτέα η προσφορά της και παράλληλα έγινε αποδεκτή η προσφορά της παρεμβαίνουσας εταιρείας και αναδείχθηκε η τελευταία προσωρινή ανάδοχος του εν λόγω διαγωνισμού.

5. Επειδή, η παρεμβαίνουσα εταιρεία εμπροθέσμως στις2024, δεδομένου ότι η εν λόγω προσφυγή της κοινοποιήθηκε στις2024 (η τελευταία ημέρα ασκήσεώς της ήταν ημέρα Σάββατο και επομένως εξαιρετέα), μετ' εννόμου συμφέροντος και εν γένει παραδεκτώς άσκησε παρέμβαση με αίτημα την απόρριψη της προσφυγής και τη διατήρηση του κύρους της προσβαλλόμενης απόφασης κατά το μέρος που στρέφεται κατά της προσφοράς της ίδιας.

6. Επειδή, η οικεία αναθέτουσα αρχή απέστειλε εμπροθέσμως στις2024 τις υπ' αριθ. πρωτ. .../... ..2024 απόψεις της, οι οποίες λήφθηκαν υπόψιν από το παρόν Κλιμάκιο.

7. Επειδή, η προσφεύγουσα απέστειλε ενώπιον της ΕΑΔΗΣΥ εμπροθέσμως την2024 (δεδομένου ότι η τελευταία ημέρα κατάθεσής του ήταν ημέρα Κυριακή και επομένως εξαιρετέα), το φέρον ίδια ημερομηνία Υπόμνημά της, προς αντίκρουση των απόψεων της αναθέτουσας κατ' άρθρο 365 Ν.4412/2016, το οποίο ελήφθη υπόψιν από το εξετάζον Κλιμάκιο.

8. Επειδή, κατά τα οριζόμενα στο **άρθρο 88 του ν. 4412/2016**, όπως ισχύει μετά την τροποποίησή του με το άρθρο 32 του ν. 4782/2021 (Α'36) : «1. Όταν οι προσφορές φαίνονται ασυνήθιστα χαμηλές σε σχέση με τα έργα, τα αγαθά ή τις υπηρεσίες, οι αναθέτουσες αρχές απαιτούν από τους οικονομικούς φορείς να εξηγήσουν την τιμή ή το κόστος που προτείνουν στην προσφορά τους, εντός αποκλειστικής προθεσμίας είκοσι (20) ημερών από την κοινοποίηση της πρόσκλησης της αναθέτουσας αρχής. Αν ο οικονομικός φορέας δεν ανταποκριθεί στη σχετική πρόσκληση της αναθέτουσας αρχής εντός της άνω προθεσμίας και δεν υποβάλλει εξηγήσεις, η προσφορά του απορρίπτεται ως μη κανονική ... 2. Οι εξηγήσεις της παρ. 1 μπορεί να αφορούν ιδίως: α) τα οικονομικά χαρακτηριστικά της μεθόδου κατασκευής ... β) τις επιλεγείσες τεχνικές λύσεις ή τις εξαιρετικά ευνοϊκές συνθήκες που διαθέτει ο προσφέρων ... για την εκτέλεση του έργου, γ) την πρωτοτυπία του έργου..., δ) τη συμμόρφωση προς τις υποχρεώσεις της παρ. 2 του άρθρου 18 ... [υποχρεώσεις που απορρέουν από την περιβαλλοντική, εργατική και κοινωνικοασφαλιστική νομοθεσία], ε) ... στ) ... 3. Η αναθέτουσα αρχή αξιολογεί τις παρεχόμενες πληροφορίες, σε συνεννόηση με τον προσφέροντα. Μπορεί να απορρίψει την προσφορά μόνο εάν τα παρεχόμενα στοιχεία δεν εξηγούν κατά τρόπο ικανοποιητικό το χαμηλό επίπεδο της τιμής ή του κόστους που προτείνεται, λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων που αναφέρονται στην παρ. 2. Οι αναθέτουσες αρχές απορρίπτουν την προσφορά, εάν διαπιστώσουν ότι η προσφορά είναι ασυνήθιστα χαμηλή, διότι δεν συμμορφώνεται με τις ισχύουσες υποχρεώσεις της παρ. 2 του άρθρου 18. 4. ... 5α. Στις δημόσιες συμβάσεις έργων, μελετών, παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών, ως ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές, σε κάθε περίπτωση, τεκμαίρονται προσφορές που υποβάλλονται σε διαγωνισμό και εμφανίζουν

απόκλιση μεγαλύτερη των δέκα (10) ποσοστιαίων μονάδων από τον μέσο όρο του συνόλου των εκπτώσεων των παραδεκτών προσφορών που υποβλήθηκαν. Η αναθέτουσα αρχή δύναται να κρίνει ότι συνιστούν ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές και προσφορές με μικρότερη ή καθόλου απόκλιση από το ως άνω όριο. Οι παρεχόμενες εξηγήσεις του οικονομικού φορέα, ιδίως ως προς τον προσδιορισμό των οικονομικών μεγεθών, με τις οποίες ο προσφέρων διαμόρφωσε την προσφορά του, αποτελούν δεσμευτικές συμφωνίες και τμήμα της σύμβασης ανάθεσης που δεν μπορούν να μεταβληθούν καθ' όλη τη διάρκεια εκτέλεσης της σύμβασης. 6. Με απόφαση ... του Υπουργού Υποδομών και Μεταφορών για δημόσιες συμβάσεις έργων, μελετών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών ... μπορεί να ορίζονται η μέθοδος και τα κριτήρια δυνάμει των οποίων μία προσφορά κρίνεται ως ασυνήθιστα χαμηλή ...». Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση που συνοδεύει το άρθρο 32 του ν. 4782/2021, με το οποίο προστέθηκε στο άρθρο 88 η ανωτέρω παράγραφος 5α, «προτείνεται η λήψη δέσμης μέτρων για να καταπολεμηθεί το φαινόμενο των ασυνήθιστα χαμηλών προσφορών, που οδηγεί σε υποκοστολογημένες προσφορές με συνακόλουθη αδυναμία ολοκλήρωσης του έργου και εμφάνισης σοβαρών ποιοτικών προβλημάτων, ενώ συγχρόνως διογκώνεται το φαινόμενο των συμπληρωματικών συμβάσεων. Στο πλαίσιο αυτό καθορίζεται ένα συνδυασμένο όριο έκπτωσης άνω του οποίου ο οικονομικός φορέας υποχρεούται μετά από πρόσκληση της αναθέτουσας αρχής να υποβάλλει έγγραφες εξηγήσεις ...». Εξ άλλου, οι διατάξεις του **άρθρου 4.1 περ. η' της Διακήρυξης** επαναλαμβάνουν κατά περιεχόμενο τις ρυθμίσεις του άρθρου 88 του ν. 4412/2016, ορίζουν δε συγκεκριμένα τα εξής: «Ως ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές, τεκμαίρονται οικονομικές προσφορές που εμφανίζουν απόκλιση μεγαλύτερη των δέκα (10) ποσοστιαίων μονάδων από τον μέσο όρο του συνόλου των εκπτώσεων των παραδεκτών προσφορών που υποβλήθηκαν. Η αναθέτουσα αρχή δύναται να κρίνει ότι συνιστούν ασυνήθιστα χαμηλές προσφορές και προσφορές με μικρότερη ή καθόλου απόκλιση από το ως άνω όριο. Στις παραπάνω περιπτώσεις, η αναθέτουσα αρχή απαιτεί από τους οικονομικούς φορείς να εξηγήσουν την τιμή ή το κόστος που προτείνουν στην

προσφορά τους, εντός αποκλειστικής προθεσμίας είκοσι (20) ημερών από την κοινοποίηση της σχετικής πρόσκλησης ... Αν οικονομικός φορέας δεν ανταποκριθεί στη σχετική πρόσκληση της αναθέτουσας αρχής εντός της άνω προθεσμίας και δεν υποβάλει εξηγήσεις, η προσφορά του απορρίπτεται ως μη κανονική και καταπίπτει υπέρ της αναθέτουσας αρχής η εγγυητική επιστολή συμμετοχής. Αν οι εξηγήσεις δεν γίνουν αποδεκτές, η προσφορά απορρίπτεται, ωστόσο δεν καταπίπτει η εγγυητική επιστολή συμμετοχής. Οι παρεχόμενες εξηγήσεις του οικονομικού φορέα ... ιδίως ως προς τον προσδιορισμό οικονομικών μεγεθών, με τις οποίες ο προσφέρων διαμόρφωσε την προσφορά του, αποτελούν δεσμευτικές συμφωνίες και τμήμα της σύμβασης ανάθεσης που δεν μπορούν να μεταβληθούν καθ' όλη τη διάρκεια εκτέλεσης της σύμβασης. Κατά τα λοιπά εφαρμόζονται τα αναλυτικά αναφερόμενα στα άρθρα 88 και 89 του ν. 4412/2016. Η Επιτροπή Διαγωνισμού ολοκληρώνει τη σύνταξη του σχετικού πρακτικού με το αποτέλεσμα της διαδικασίας, με το οποίο εισηγείται την ανάθεση της σύμβασης στον μειοδότη (ή τη ματαίωση της διαδικασίας) ... Η αποδοχή ή απόρριψη των εξηγήσεων των οικονομικών φορέων, κατόπιν γνώμης της Επιτροπής Διαγωνισμού, η οποία περιλαμβάνεται στο ως άνω πρακτικό, ενσωματώνεται στην απόφαση [έγκρισης της αναθέτουσας αρχής] ...».

9. Επειδή, από τις ανωτέρω διατάξεις του άρθρου 88 του ν. 4412/2016 συνάγονται τα εξής: Η αναθέτουσα αρχή οφείλει να εκτιμήσει εάν οι υποβληθείσες στη διαγωνιστική διαδικασία οικονομικές προσφορές είναι ασυνήθιστα χαμηλές. Υπό την επιφύλαξη όσων ορίζονται ειδικώς στην παράγραφο 5α για τις “δημόσιες συμβάσεις έργων, μελετών, παροχής τεχνικών και λοιπών συναφών επιστημονικών υπηρεσιών”, η ενεργοποίηση του μηχανισμού των παραγράφων 1-3 του ως άνω άρθρου 88, ήτοι η υποχρέωση της αναθέτουσας αρχής να ελέγχει τη σοβαρότητα ορισμένης προσφοράς, εξαρτάται από την προηγούμενη ύπαρξη αμφιβολιών όσον αφορά την αξιοπιστία και την φερεγγυότητα αυτής, δοθέντος ότι η οδηγία 2014/24/ΕΕ δεν καθορίζει μέθοδο υπολογισμού για τον χαρακτηρισμό προσφορών ως ασυνήθιστα χαμηλών και δεν έχει εκδοθεί σχετικώς υπουργική απόφαση κατά

τα προβλεπόμενα στην παράγραφο 6 του προαναφερθέντος άρθρου 88. Αντιθέτως, όταν εφαρμοστέα είναι η παράγραφος 5α του αυτού άρθρου 88, τεκμαίρονται ως ασυνήθιστα χαμηλές οι προσφορές που εμφανίζουν απόκλιση μεγαλύτερη των δέκα ποσοστιαίων μονάδων από τον μέσο όρο του συνόλου των εκπτώσεων των υποβληθεισών παραδεκτών προσφορών [ή ενδεχομένως και μικρότερη ή καθόλου απόκλιση από το ως άνω όριο, κατά την κρίση της αναθέτουσας αρχής]. Περαιτέρω, τόσο σε περίπτωση εφαρμογής των παραγράφων 1-3 όσο και όταν εφαρμόζεται η παράγραφος 5α, εάν η αναθέτουσα αρχή χαρακτηρίσει συγκεκριμένη οικονομική προσφορά ως ασυνήθιστα χαμηλή, υποχρεούται να καλέσει τον διαγωνιζόμενο, του οποίου την προσφορά κρίνει ως ασυνήθιστα χαμηλή, προς παροχή των αναγκαίων διευκρινίσεων ως προς τη σύνθεση της προσφοράς του (βλ. ΣτΕ 1555/2022, 726/2022, ΣτΕ ΕΑ 10/2021, 208/2020, 164/2020, 12/2020 κ.ά.). Συνεπώς, προσφορά που φαίνεται ασυνήθιστα χαμηλή δεν απορρίπτεται αυτομάτως, αλλά πρέπει να ακολουθείται η προβλεπόμενη στις διατάξεις του άρθρου 88 διαδικασία ελέγχου, κατόπιν ακρόασης του προσφέροντος. Ειδικότερα, η αναθέτουσα αρχή καλεί τον διαγωνιζόμενο οικονομικό φορέα να εξηγήσει την τιμή ή το κόστος που προτείνει και να προσκομίσει τα αναγκαία δικαιολογητικά, τα οποία αποδεικνύουν ότι η προσφορά του είναι σοβαρή. Η σχετική πρόσκληση πρέπει να διατυπώνεται με σαφήνεια και να περιέχει συγκεκριμένο καθορισμό των επί μέρους στοιχείων της οικονομικής προσφοράς που προκαλούν αμφιβολίες και χρήζουν αιτιολόγησης, προκειμένου να παρέχεται στον προσφέροντα η δυνατότητα να αποδείξει, κατά τρόπο πλήρη και λυσιτελή, τη σοβαρότητα της προσφοράς του, ενόψει και των ειδικών περιστάσεων κάθε συγκεκριμένης περίπτωσης. Προς αιτιολόγηση της οικονομικής του προσφοράς ο διαγωνιζόμενος μπορεί να υποβάλει, πέραν από τις ενδεικτικώς αναφερόμενες στην παράγραφο 2 του άρθρου 88 του ν. 4412/2016, όλες τις εξηγήσεις που κρίνει σκόπιμες, ενόψει της φύσης και των χαρακτηριστικών του έργου, χωρίς οποιονδήποτε σχετικό περιορισμό, οφείλει δε να προσκομίζει τα στοιχεία που τεκμηριώνουν τις παρεχόμενες εξηγήσεις. Η αναθέτουσα αρχή λαμβάνει υπόψη για την αξιολόγηση της προσφοράς όλα τα κρίσιμα στοιχεία

που επικαλείται ο προσφέρων για να τεκμηριώσει ότι η προσφορά του, μολονότι εμφανίζεται να είναι ασυνήθιστα χαμηλή, είναι αξιόπιστη και καθιστά δυνατή την ορθή εκτέλεση της σύμβασης. Εξ άλλου, η αναθέτουσα αρχή οφείλει, κατά την παράγραφο 3 του άρθρου 88 [που αποδίδει το άρθρο 69 παρ. 3 της οδηγίας 2014/24], να αξιολογεί τις παρεχόμενες πληροφορίες “σε συνεννόηση με τον προσφέροντα”, δηλαδή κατόπιν πραγματικού και ουσιαστικού διαλόγου με αυτόν, προκειμένου να αποσαφηνίζονται όλα τα επίμαχα στοιχεία της προσφοράς και η αναθέτουσα αρχή να δύναται να σχηματίσει πλήρη και σαφή εικόνα περί τούτων και να εκφέρει ασφαλή κρίση ως προς το παραδεκτό της οικονομικής προσφοράς· κατά την αξιολόγηση από την αναθέτουσα αρχή των πληροφοριών που της παρέχει ο κληθείς προς τούτο διαγωνιζόμενος τηρούνται, επιπλέον, οι αρχές της ισότητας και της απαγόρευσης των διακρίσεων, καθώς και της διαφάνειας και της αναλογικότητας. Η προσφορά απορρίπτεται δε μόνον εάν τα παρεχόμενα στοιχεία δεν εξηγούν κατά τρόπο ικανοποιητικό το χαμηλό επίπεδο της τιμής ή του κόστους που προτείνεται. Η ανωτέρω περιγραφόμενη ουσιαστική διαδικασία διαλόγου μεταξύ της αναθέτουσας αρχής και του προσφέροντος, προκειμένου να δοθεί στον τελευταίο η δυνατότητα να αποδείξει ότι η προσφορά του είναι σοβαρή, συνιστά απαίτηση του ενωσιακού δικαίου, που αποσκοπεί στην αποτροπή αυθαίρετων εκτιμήσεων της αναθέτουσας αρχής και στη διασφάλιση υγιούς ανταγωνισμού μεταξύ των διαγωνιζομένων. Επομένως, η διαδικασία αυτή ολοκληρώνεται νομίμως μόνον εάν πληρούνται, σωρευτικώς, οι προαναφερθείσες προϋποθέσεις, ήτοι, αφενός, έχει χορηγηθεί στον προσφέροντα η δυνατότητα να αιτιολογήσει πλήρως και λυσιτελώς την προσφορά του ως προς όλα τα επίμαχα σημεία και, αφετέρου, η αναθέτουσα αρχή έχει διαμορφώσει ασφαλή κρίση ως προς το παραδεκτό της προσφοράς κατόπιν αποσαφήνισης όλων των κρίσιμων στοιχείων που τη συνθέτουν. Η μη πλήρωση έστω και μίας εκ των ανωτέρω προϋποθέσεων καθιστά νομικώς πλημμελή τη διαδικασία ελέγχου της προσφοράς που φαίνεται ασυνήθιστα χαμηλή (βλ. ΣτΕ 2128/2022, 1555/2022, 726/2022, 832/2021, 199/2021, πρβλ. ΣτΕ 2181/2004, βλ. επίσης αποφάσεις ΔΕΕ της 10.9.2020 Tax-Fin-Lex [C-367/19], σκ. 30 επ., της 18.12.2024 Azienda

Αριθμός απόφασης: 28 / 2025

Ospedaliero-Universitaria κατά Data Medical Service [C-568/13], σκ. 43 επ., της 29.3.2012 SAG ELV Slovensko κλπ [C-599/10] σκ. 27 επ., της 27.11.2001 Lombardini και Mantovani [C-285-286/99], σκ. 43 επ., πρβλ. απόφαση ΔΕΕ της 19.10.2017 Agriconsulting Europe SA [C-198/16 P], σκ. 50 επ., απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της 28.1.2016 Agriconsulting Europe SA [T-570/13]). Οι ανωτέρω διατάξεις δεν έχουν, πάντως, την έννοια ότι η αναθέτουσα αρχή υποχρεούται, άνευ ετέρου, να καλεί κατ' επανάληψη τον προσφέροντα να διευκρινίζει, επεξηγεί και συμπληρώνει τα τυχόν ελλιπή στοιχεία της αιτιολόγησης της προσφοράς του· σύμφωνα με όσα εκτέθηκαν, η αναθέτουσα αρχή, εφόσον αιτιολογεί πλήρως την κρίση της ότι η ελεγχθείσα προσφορά, κατόπιν ειδικής και σαφούς πρόσκλησης του προσφέροντος προς αιτιολόγηση αυτής, είναι αναμφίβολα ανεπαρκής, τερματίζει νομίμως τη διαδικασία διαλόγου με τον τελευταίο, χωρίς να υποχρεούται σε περαιτέρω κλήση του για υποβολή πρόσθετων διευκρινίσεων (βλ. ΣΤΕ 2128/2022). Επειδή περαιτέρω, δεν καθίσταται άνευ ετέρου, αδικαιολόγητα χαμηλή μια οικονομική προσφορά εκ μόνου του λόγου ότι οι παρασχεθείσες διευκρινίσεις ως προς συγκεκριμένα κονδύλια κρίνονται τελικώς ανεπαρκείς, καθόσον ενδέχεται η μη επαρκής αιτιολόγηση ως προς τα συγκεκριμένα κονδύλια, αυτοτελώς αξιολογούμενη, να μην επηρεάζει την αξιοπιστία και τη σοβαρότητα της υποβληθείσας προσφοράς, ενόψει π.χ. ..., σε συνδυασμό με το περιθώριο κέρδους της προσφοράς. Τα ανωτέρω ισχύουν, *mutatis mutandis*, και όταν η προσφορά τεκμαίρεται ως ασυνήθιστα χαμηλή κατ' εφαρμογή των διατάξεων της παραγράφου 5α του αυτού άρθρου 88 (ΣΤΕ 1555/2022). Επιπλέον, όσον αφορά την τεκμηρίωση της προσφερόμενης τιμής, οι οικονομικοί φορείς οφείλουν να αποδείξουν με κάθε πρόσφορο τρόπο, και– ενδεικτικώς, αλλά όχι αποκλειστικώς– με αναφορά στα στοιχεία της παρ. 2 των άρθρων 88 και 313 του ν. 4412/2016 την σοβαρότητα και την φερεγγυότητα των προσφορών τους σε σχέση με την συγκεκριμένη υπό ανάθεση σύμβαση (βλ. ΔΕΕ C–568/13, 18.12.2014, Azienda Ospedaliero-Universitaria di Careggi-Firenze EU:C:2014:2466, σκ. 50, C-599/10, 29.03.2021, AE SAG ELV Slovensko κ.λπ., EU:C:2012:191, σκέψεις 29 και 30). Και ναι μεν τα ως άνω στοιχεία

αναφέρονται ενδεικτικά, και όχι περιοριστικά, τούτο, όμως, δεν σημαίνει ότι οι οικονομικοί φορείς δεν υποχρεούνται να τεκμηριώσουν την προσφερόμενη τιμή με στοιχεία κρίσιμα σε σχέση με την συγκεκριμένη σύμβαση, και όχι με την εν γένει επιχειρηματική τους δραστηριότητα ή με προηγούμενες διαγωνιστικές διαδικασίες (πρβλ. ΔΕΕ Slovensko σκέψη 30).

10. Επειδή, αιτιολογία είναι, γενικά, η αναφορά των κανόνων δικαίου που ρυθμίζουν την έκδοση της διοικητικής πράξης και της ερμηνείας τους, της διαπίστωσης ότι συντρέχουν οι πραγματικές και νομικές καταστάσεις ενόψει των οποίων επιβάλλεται ή επιτρέπεται η έκδοση της πράξης κατ' εφαρμογή των κανόνων αυτών, τη διαπίστωση της συνδρομής και την εκτίμηση των σχετικών πραγματικών περιστατικών, καθώς και των σκέψεων του διοικητικού οργάνου που οδήγησαν στην έκδοση ή την άρνηση της έκδοσης της διοικητικής πράξης Σύμφωνα με το άρθρο 17 παρ. 2 του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, το οποίο συμπυκνώνει στη διατύπωσή του την προϋπάρχουσα, μακρά νομολογιακή παράδοση σχετικά με το ζήτημα, η αιτιολογία πρέπει να είναι σαφής, ειδική και επαρκής και να προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου. Η αιτιολογία είναι σαφής όταν καταγράφονται με διαυγή τρόπο οι σκέψεις του διοικητικού οργάνου, με τη χρήση των κατάλληλων διατυπώσεων επί τη βάση των κανόνων της νεοελληνικής γλώσσας σε επίπεδο γραμματικής και συντακτικού (λεκτική λειτουργία). Στη διοικητική πράξη πρέπει να γίνεται μνεία συγκεκριμένων στοιχείων που στηρίζουν το συμπέρασμά της (ορισμένος χαρακτήρα της αιτιολογίας, ΣΤΕ 3692/2001, 4223/2000). Δεν πρέπει να περιορίζεται στην επανάληψη στερεότυπων εκφράσεων που προέρχονται από τον νόμο που διέπει την υπόθεση (ΣΤΕ 2584/2001) ούτε να στηρίζεται σε αντιφατικά στοιχεία (ΣΤΕ 941/1989, Ολ 3158/1976). Η αιτιολογία είναι ειδική όταν δεν είναι γενική και αόριστη, όταν, δηλαδή, όλα τα στοιχεία της αναφέρονται στη συγκεκριμένη περίπτωση που ρυθμίζεται με την πράξη. Πρόσθετα ποιοτικά χαρακτηριστικά της ειδικότητας σε σχέση με τη σαφήνεια εντοπίζονται όταν ανακύπτει η ανάγκη να διατυπώσει το διοικητικό όργανο πρόσθετες σκέψεις. Επομένως, στοιχεία της αιτιολογίας αποτελούν το νόμιμο έρεισμα της πράξης, δηλαδή, η αναφορά των απρόσωπων κανόνων δικαίου που προβλέπουν την έκδοσή της, η τυχόν

ερμηνεία τους, οι νόμιμες προϋποθέσεις που έχουν διαπιστωθεί, η ουσιαστική εκτίμηση των πραγματικών καταστάσεων, ο τυχόν απαιτούμενος νομικός χαρακτηρισμός τους καθώς και τα κριτήρια και οι σκέψεις του διοικητικού οργάνου σχετικά με την άσκηση της διακριτικής ευχέρειας. Μόνο στην περίπτωση διαπίστωσης έλλειψης των ως άνω στοιχείων, η προσβαλλόμενη απόφαση θα ήταν αναίτιολογητη ή δεν θα είχε νόμιμη αιτιολογία (βλ. Ε. ΣΠΗΛΙΩΤΟΠΟΥΛΟ, Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου, Τόμ. 2, 13η έκδ., ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ, αριθμ. 516-518). Πράξη, δε, που δεν έχει εξετάσει ουσιώδη ισχυρισμό που υποβλήθηκε είναι ανεπαρκώς αιτιολογημένη (ΣΤΕ 2418/1976, 1061/1981). Σε κάθε περίπτωση, με την αιτιολογία η Διοίκηση αποδεικνύει ότι είναι αμερόληπτη και χρηστή και ότι τηρεί την αρχή της νομιμότητας (Α. Τάχος. Ερμηνεία Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας, Εκδόσεις Σάκκουλα) ενώ παράλληλα παρέχεται στους μεν ενδιαφερομένους η δυνατότητα να ασκήσουν τα δικαιώματά τους, στον δε δικαστή να ασκήσει τον δικαστικό έλεγχο, συμβάλλοντας στη διασφάλιση αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας (βλ. απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 2011, Ευρωπαϊκή Δυναμική κατά ΕΤΕπ, T-461/08, EU:T:2011:494, σκέψη 122, και αποφάσεις της 25^{ης} Φεβρουαρίου 2003, StrabagBenelux κατά Συμβουλίου, T-183/00, EU:T:2003:36, σκέψη 55, της 24ης Απριλίου 2013, Ευρωπαϊκή Δυναμική κατά Επιτροπής, T-32/08, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2013:213, σκέψη 37, και της 28^{ης} Ιουνίου 2016, AF Steelcase κατά EUIPO, T-652/14, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2016:370, σκέψη 43).

11. Επειδή με τον **πρώτο (1ο) λόγο της προσφυγής** της, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι η προσβαλλόμενη τυγχάνει ακυρωτέα, καθόσον με πλημμελή αιτιολογία απέρριψε την προσφορά της ως δήθεν ζημιογόνο, χωρίς την προηγούμενη κλήση της προσφεύγουσας, στα πλαίσια του προβλεπόμενου από το άρθρο 88 παρ. 3 του Ν. 4412/2016 πραγματικού, ουσιαστικού και γόνιμου διαλόγου, να παράσχει διευκρινίσεις επί των αποδόσεων των ... που αναφέρει στην αιτιολόγησή της. Ειδικότερα, ισχυρίζεται ότι η αιτιολόγηση της προσφοράς της απορρίφθηκε μη νομίμως, διότι εσφαλμένα και αυθαίρετα η Επιτροπή Διαγωνισμού θεώρησε ότι οι αποδόσεις

των ... που αναφέρει σε αυτήν είναι υπερβολικά μεγάλες βάσει της εμπειρίας των μελών της Επιτροπής Διαγωνισμού από παρεμφερή έργα και προέβη κατά το δοκούν σε διόρθωση αποδόσεων των ... από ... μ³ που αναφέρονταν στην εν λόγω αιτιολόγηση σε ...μ³ που θεώρησε η Επιτροπή ως εύλογη, με αποτέλεσμα από αυτήν την αυθαίρετη διόρθωση να καθίσταται δήθεν η προσφορά της ζημιογόνος. Επιπρόσθετα, με **τον δεύτερο λόγο της προσφυγής** της, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι η προσβαλλόμενη απέρριψε την αιτιολόγηση της με παράνομη αιτιολογία και ως εκ τούτου τυγχάνει ακυρωτέα, καθόσον δέχθηκε ότι η ισχύς των προσφορών των ... διαρκούσε για περιορισμένο χρονικό διάστημα, το οποίο σε συνδυασμό με τις αυξήσεις- ... των ... αυξάνει δήθεν το άμεσο κόστος του έργου. Πλην όμως, κατά την προσφεύγουσα, η προσβαλλόμενη είναι ακυρωτέα ως αόριστη για το λόγο ότι ούτε η αναθέτουσα αρχή ούτε η Επιτροπή Διαγωνισμού αναφέρουν ποια θα είναι η επιβάρυνση της από την τυχόν αύξηση των τιμών των ... και εάν αυτή η αύξηση καθιστά και κατά πόσο την προσφορά της ζημιογόνο. Εξάλλου, κατά τους ισχυρισμούς της, κρίσιμος χρόνος κατά τον οποίο κρίνεται η ρεαλιστικότητα και εφικτότητα της προσφοράς ενός διαγωνιζομένου για την άρτια, έντεχνη και εμπρόθεσμη εκτέλεση του έργου είναι ο χρόνος υποβολής των προσφορών, οι δε ανατιμήσεις των ... κατά τον χρόνο εκτέλεσης της σύμβασης καλύπτονται από το ποσό της αναθεώρησης τιμών των ... που προβλέπεται στο άρθρο 153 του Ν. 4412/2016. Επιπλέον, η εν λόγω απόφαση είναι ακυρωτέα καθόσον παραβιάζει την αρχή του ίσου μέτρου κρίσεως, δεδομένου ότι στην αιτιολόγηση της προσφοράς της παρεμβαίνουσας εταιρείας, η οποία έγινε δεκτή χωρίς παρατηρήσεις, αναφέρεται ότι οι προσφορές των προμηθευτών της έχουν περιορισμένο χρόνο ισχύος, όπως ακριβώς έκρινε η προσβαλλόμενη για τις προσφορές των προμηθευτών της προσφεύγουσας. Τέλος, με **τον τρίτο (3ο) λόγο της προσφυγής της** η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι η προσβαλλόμενη τυγχάνει ακυρωτέα λόγω ελλείψεως αιτιολογίας της, άλλως λόγω πλημμελούς αιτιολογίας αυτής. Και τούτο διότι, η εν λόγω απόφαση δεν αναφέρει τα στοιχεία στα οποία στηρίχθηκε (ήτοι ποια είναι τα έργα υπό την επίβλεψη των οποίων τα μέλη της Επιτροπής

Διαγωνισμού έχουν αποκτήσει εμπειρία, ποιοι οι ... και η ... των ... που είχαν εργασθεί στα συγκεκριμένα έργα, ποια η φύση των ... στα συγκεκριμένα έργα (...) και ποια η ... του ... στο ..., ποια η εμπειρία των ... των ... κλπ. προκειμένου να καταλήξει στο συμπέρασμα ότι οι αποδόσεις των ... που ανέφερε στην αιτιολόγηση της οικονομικής της προσφοράς σε όλα τα άρθρα είναι υπερβολικά μεγάλες σε σχέση με την εμπειρία των μελών της Επιτροπής του Διαγωνισμού και να απορρίψει την προσφορά της.

12. Επειδή, από την επισκόπηση του φακέλου της εν λόγω υπόθεσης προκύπτουν τα κάτωθι: Η προσφεύγουσα εταιρεία κατέθεσε την με α/α ... προσφορά της με ποσοστό έκπτωσης 44,02%. Ως δε προαναφέρθηκε, δεδομένου ότι τόσο η προσφορά της τελευταίας όσο και η προσφορά της παρεμβαίνουσας εταιρείας παρουσίαζε απόκλιση μεγαλύτερη των 10 ποσοστιαίων μονάδων από το μέσο όρο των εκπτώσεων των παραδεκτών προσφορών, που είχε καθορισθεί σε 18,71%, εκλήθη η πρώτη να αιτιολογήσει συμπληρωματικώς την ασυνήθιστα χαμηλή προσφορά της με την από2024 επιστολή της Επιτροπής Διαγωνισμού, η οποία έχει το παρακάτω περιεχόμενο: «**Θέμα: ΣΧΕΤ: ΑΠΟΣΑΦΗΝΙΣΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΙΚΩΝ Άρθρα 88 και 102 Ν. 4412/16 Η ...** μετά την εξέταση του φακέλου αιτιολόγησης και λαμβάνοντας υπόψη ότι η αιτιολόγηση της προσφοράς για την εκτέλεση τεχνικού έργου πρέπει να περιλαμβάνει όλα τα στοιχεία τόσο του άμεσου κόστους («το κόστος των επιμέρους εργασιών οι οποίες συνθέτουν το φυσικό αντικείμενο του έργου και περιλαμβάνουν τα ..., ..., ..., ... και ...»), όσο και του έμμεσου κόστους (... , ..., ..., τις διάφορες κρατήσεις, τον φόρο εισοδήματος κλπ»), όπως αυτά περιγράφονται στην υπ' αριθμόν .../2017 Εγκύκλιο του Υπουργείου Υποδομών & Μεταφορών καθώς επίσης ότι κάθε αιτιολόγηση, προκειμένου να θεωρηθεί πλήρης και επαρκής, πρέπει να συμπεριλαμβάνει εύλογο και όχι μηδαμινό διοικητικό κόστος, σύμφωνα με την κοινή πείρα και λογική, παρακαλεί **ΕΝΤΟΣ ΔΕΚΑ (10) ΗΜΕΡΩΝ** να προσκομίσετε τα παρακάτω: 1. προς απόδειξη της ανάλυσης του άμεσου κόστους: • την έγγραφη οικονομική προσφορά της εταιρείας ... που μνημονεύεται στην αιτιολόγηση (Όσον αφορά το άρθρο ... του προϋπολογισμού

του έργου) • την έγγραφη οικονομική προσφορά της ... που μνημονεύεται στην αιτιολόγηση (Όσον αφορά το άρθρο ... του προϋπολογισμού του έργου) • την έγγραφη οικονομική προσφορά της ... που μνημονεύεται στην αιτιολόγηση (Όσον αφορά το άρθρο ... του προϋπολογισμού του έργου) • την έγγραφη οικονομική προσφορά της ... που μνημονεύεται στην αιτιολόγηση (Όσον αφορά τα άρθρα ... και ... του προϋπολογισμού του έργου) 1 • την έγγραφη οικονομική προσφορά της ... που μνημονεύεται στην αιτιολόγηση (Όσον αφορά το άρθρο ... του προϋπολογισμού του έργου) • την έγγραφη οικονομική προσφορά του ... που μνημονεύεται στην αιτιολόγηση (Όσον αφορά τα άρθρα ...,..... του προϋπολογισμού του έργου) • την έγγραφη οικονομική προσφορά της ... που μνημονεύεται στην αιτιολόγηση (Όσον αφορά τα άρθρα ...,..... του προϋπολογισμού του έργου) • οικονομικές προσφορές που τεκμηριώνουν την ανάλυση της αιτιολόγησης των άρθρων ...,..... . 2. προς απόδειξη του έμμεσου κόστους, βάσει της εγκυκλίου .../2017 Υπουργείου Υποδομών και Μεταφορών: • Ανάλυση του ασφαλιστικού κόστους του προσωπικού που θα απασχοληθεί στο έργο, ώστε να ελεγχθεί η συμμόρφωση της προσφοράς με το άρθρο 18 παρ. 2 του Ν.4412/16 ως προς την κοινωνικοασφαλιστική και εργατική νομοθεσία (βλ. παρ. 2 άρθρο 89 Ν. 4412/16) • Υπολογισμός κόστους εξασφάλισης και διαρρύθμισης εργοταξιακών χώρων, για την ανέγερση ... και ... εργοταξιακών εγκαταστάσεων π.χ. ...,..... του Αναδόχου ή άλλων • Υπολογισμός κόστους ανέγερσης ... και ... εργοταξιακών εγκαταστάσεων του Αναδόχου ή άλλων • Υπολογισμός κόστους εξοπλισμού ... και ... εργοταξιακών εγκαταστάσεων για τη διασφάλιση λειτουργικής ετοιμότητας, εξασφάλισης ύδρευσης, ηλεκτρικού ρεύματος, τηλεφωνικής σύνδεσης και αποχέτευσης, καθώς και λοιπών απαιτούμενων ευκολιών • Υπολογισμός κόστους απομάκρυνσης ... και ... εργοταξιακών εγκαταστάσεων μετά την περαίωση του έργου, καθώς και οι δαπάνες αποκατάστασης των χώρων κατά τρόπο αποδεκτό και σύμφωνα με τους εγκεκριμένους Περιβαλλοντικούς Όρους. • Υπολογισμός

κόστους κινητοποίησης (...) του απαιτούμενου εξοπλισμού γενικής χρήσης (π.χ. ...), όπως προβλέπεται στο χρονοδιάγραμμα του έργου και αποκινητοποίησης με το πέρας του προβλεπόμενου χρόνου απασχόλησης. 2 3 • Υπολογισμός δαπανών επισκόπησης των μελετών του έργου και τυχόν συμπληρώσεις τροποποιήσεις εφόσον δεν περιλαμβάνονται στο άμεσο κόστος • Υπολογισμός δαπανών συμπλήρωσης των ... (...) και ..., σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.

- Δαπάνη τεχνικού ασφαλείας
- Δαπάνη Νομικής υποστήριξης έργου
- Δαπάνη Εξωτερικών τεχνικών συμβούλων με ad hoc μετάκληση
- Δαπάνη για την εκτέλεση των καθηκόντων της παραπάνω κατηγορίας προσωπικού π.χ. χρήση αυτοκινήτων
- Δαπάνη λειτουργίας ... γενικής χρήσης π.χ. ...
- Δαπάνη μετρήσεων γενικών δεικτών και παραμέτρων που προβλέπονται στους εγκεκριμένους περιβαλλοντικούς όρους και λήψη μέτρων για συμμόρφωση προς αυτούς
- Δαπάνη συντήρησης του έργου για τον προβλεπόμενο χρόνο

• Το αναλογούν, σε σχέση με τη συμμετοχή του στον κύκλο εργασιών της επιχείρησης, κόστος έδρας επιχείρησης. Όλα τα παραπάνω κρίνονται απαραίτητα για την τεκμηρίωση κατά τρόπο ικανοποιητικό του χαμηλού επιπέδου του κόστους». Η προσφεύγουσα ανταποκρίθηκε στην εν λόγω πρόσκληση, αποστέλλοντας την2024 το αρχείο Ωστόσο από την εξέταση των εν λόγω στοιχείων, η αναθέτουσα κατέληξε στην απόρριψη της προσφοράς της προσφεύγουσας ως ζημιογόνου, κατ' αποδοχόν του ΠΡΑΚΤΙΚΟ Ι (ε) ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΜΕΙΟΔΟΤΙΚΗΣ ΔΗΜΟΠΡΑΣΙΑΣ – ΑΠΟΣΦΡΑΓΙΣΗΣ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΩΝ, με την εξής αιτιολογία: «Η Επιτροπή προέβη στον έλεγχο και αξιολόγηση των κατατεθειμένων αιτιολογήσεων της ..., από τον οποίο προκύπτουν τα παρακάτω: Όσον αφορά στον υπολογισμό του άμεσου κόστους Άρθρο Α.1, η ημερήσια απόδοση του ... υπερεκτιμάται (...), ως μέγιστη τιμή πρέπει να ληφθεί ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΗ ΤΙΜΗ ΜΟΝΑΔΑΣ ... Άρθρο Α.2, η ημερήσια απόδοση του ... υπερεκτιμάται (...), ως μέγιστη τιμή πρέπει να ληφθεί ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΗ ΤΙΜΗ ΜΟΝΑΔΑΣ ... Άρθρο Α.3, η ημερήσια απόδοση του ... + ... υπερεκτιμάται (...), ως μέγιστη τιμή πρέπει να ληφθεί ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΗ ΤΙΜΗ ΜΟΝΑΔΑΣ ... Άρθρο Α.7, οι ημερήσιες αποδόσεις ... για την κατασκευή ... και ... υπερεκτιμούνται (...), ως μέγιστη τιμή

πρέπει να ληφθεί Στην αναγωγή του κόστους υλικού από €/tn σε €/μ2 η τιμή του ... είναι ... και ο ... είναι ...). ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΗ ΤΙΜΗ ΜΟΝΑΔΑΣ ... Άρθρο Α.8, ομοίως με Άρθρο Α.7 ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΗ ΤΙΜΗ ΜΟΝΑΔΑΣ ... Άρθρο Α.10, οι ημερήσιες αποδόσεις ..., καθώς και οι ημερήσιες αποδόσεις του ... και ... υπερεκτιμούνται(...) ως μέγιστη τιμή πρέπει να ληφθεί ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΗ ΤΙΜΗ ΜΟΝΑΔΑΣ ... Άρθρο Α.11, οι ημερήσιες ... υπερεκτιμούνται (...), ως μέγιστη τιμή πρέπει να ληφθεί Στην αναγωγή του κόστους υλικού από €/tn σε €/μ2 η τιμή του ... είναι ... και ο ... είναι ...). ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΗ ΤΙΜΗ ΜΟΝΑΔΑΣ ... Άρθρο Α.12, οι ημερήσιες ... υπερεκτιμούνται (...), ως μέγιστη τιμή πρέπει να ληφθεί Στην αναγωγή του κόστους υλικού από €/tn σε €/μ2 η τιμή του ... είναι ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΗ ΤΙΜΗ ΜΟΝΑΔΑΣ ... Άρθρο Α.13, ομοίως με Άρθρο Α.11 ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΗ ΤΙΜΗ ΜΟΝΑΔΑΣ ... Άρθρο Α.15 υπολογίζεται τιμή μονάδας για ... και όχι με Άρθρο Γ.1, λανθασμένος υπολογισμός της μέσης απόδοσης σε ..., το ορθό είναι .../ ΗΜ*...ΧΓΡ/ ΤΕΜ=...ΧΓΡ/ ΗΜ, ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΗ ΤΙΜΗ ΜΟΝΑΔΑΣ ...€/... Άρθρα Γ.3-Γ.7, η ημερήσια απόδοση υπερεκτιμάται (...), πρέπει να ληφθεί ως μέσος όρος για όλα Επίσης απαιτείται εργασία περισσότερων από ενός εργάτη για την ... του ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΗ ΤΙΜΗ ΜΟΝΑΔΑΣ για το: Γ.3 ...€/Μ, Γ.4 4,...€/Μ, Γ.5 ...€/Μ, Γ.6 ...€/Μ, Γ.7 ...€/Μ 27 Άρθρα Γ.10-Γ.15, για την ... απαιτείται η εργασία δύο (2) ατόμων και μάλιστα ... ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΗ ΤΙΜΗ ΜΟΝΑΔΑΣ Γ.10 ...€/ΤΕΜ, Γ.11 ...€/ΤΕΜ, Γ.12 ...€/ΤΕΜ, Γ.13 ...€/ΤΕΜ, Γ.14 ...€/ΤΕΜ, Γ.15 ...€/ΤΕΜ Άρθρο Γ.16, λανθασμένος υπολογισμός καθώς τα τεμάχια του προϋπολογισμού είναι 14, οπότε η εργατική δαπάνη είναι ... €/τεμ, ήτοι συνολικά ...+...=...€/τεμ Άρθρο Γ.20, για την ... απαιτείται η εργασία δύο (2) ατόμων και μάλιστα ενός ... και ενός ... ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΗ ΤΙΜΗ ΜΟΝΑΔΑΣ ...€/ΤΕΜ Άρθρο Γ.25, για την σύνδεση ... με τον ... απαιτείται η εργασία δύο (2) ατόμων και μάλιστα Επίσης μετά τις διορθώσεις των Α.2, Α.5 και Α.8, ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΗ ΤΙΜΗ ΜΟΝΑΔΑΣ ...€/ΤΕΜ Άρθρο Γ.26, ομοίως με Γ.25, ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΗ ΤΙΜΗ ΜΟΝΑΔΑΣ ...€/ΤΕΜ Άρθρο Γ.27, ομοίως με Γ.25, ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΗ ΤΙΜΗ ΜΟΝΑΔΑΣ ...€/ΤΕΜ Άρθρο Γ.28, ομοίως με Γ.25, ΕΚΤΙΜΩΜΕΝΗ ΤΙΜΗ ΜΟΝΑΔΑΣ ...€/ΤΕΜ Παρατηρήσεις ...: Σε όλα τα άρθρα οι αποδόσεις των ... είναι υπερβολικά μεγάλες σε σχέση με την

σχετική εμπειρία που έχουμε από ανάλογα έργα όσο και από τα αντίστοιχα Ενδεικτικά αναφέρουμε την ημερήσια ... που υπολογίζεται ως ..., ενώ στην πράξη η εμπειρία από αντίστοιχα έργα δεν υπερβαίνει την τιμή των Στον υπολογισμό του άμεσου κόστους από την ... έχει ληφθεί η τιμή ... που αναλογεί κατά μέγιστο σε βέλτιστες συνθήκες πραγματοποίησης της εργασίας. Η ισχύς των προσφορών των υλικών που προσκομίστηκαν είναι για περιορισμένο χρονικό διάστημα και σε συνδυασμό με τις ανατιμήσεις των υλικών προκύπτει ότι το άμεσο κόστος είναι ακόμη μεγαλύτερο από αυτό που προκύπτει από τον υπολογισμό και την εκτίμηση της Μετά από τις σχετικές διορθώσεις της ... , προκύπτει αρνητικό κέρδος από την προσφορά της Όσον αφορά στον υπολογισμό του έμμεσου κόστους Να σημειωθεί ότι στην αιτιολόγηση που υπεβλήθη στις24 το έμμεσο κόστος υπολογίστηκε ...€, ενώ μετά τις διευκρινήσεις και τη συμπλήρωση της αιτιολόγησης που ζητήθηκε από την ... στις24 το έμμεσο κόστος υπολογίστηκε ...€. Ολοκληρώνοντας τον έλεγχο της αιτιολόγησης της ασυνήθιστα χαμηλής προσφοράς της ... και των συμπληρωματικών επεξηγήσεων, η Επιτροπή έκρινε ότι η χαμηλή προσφορά θα έχει επίπτωση στην ποιοτική εκτέλεση των εργασιών του έργου, καθώς το κατ' εκτίμηση κέρδος για τον οικονομικό φορέα προκύπτει αρνητικό. Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, η Επιτροπή Διαγωνισμού γνωμοδοτεί για τη μη αποδοχή της προσφοράς της εταιρείας ... καθώς δεν τηρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 88 και 89 του Ν. 4412/2016».

13. Επειδή, εν προκειμένω, από τα χαρακτηριστικά της αιτιολογίας του επίδικου πρακτικού της Επιτροπής Αξιολόγησης του Διαγωνισμού, στο οποίο ερείδεται η προσβαλλόμενη απόφαση, καταλείπεται περιθώριο ευλόγων αμφιβολιών ως προς τον λόγο και τη συλλογιστική που ακολουθήθηκε για την απόρριψη της προσφοράς της προσφεύγουσας, αφού σε αυτό δεν αναφέρονται τα στοιχεία, τα οποία λήφθηκαν υπόψιν προκειμένου να καταλήξει η Επιτροπή Διαγωνισμού στο ασφαλές συμπέρασμα ότι οι αποδόσεις ... των προμηθευτών της προσφεύγουσας είναι υπερβολικά μεγάλες σε σχέση με τη σχετική εμπειρία που έχει από ανάλογα έργα. Δεν αναφέρονται δηλαδή, ως βασίμως προβάλλεται από την προσφεύγουσα, ούτε τα έργα υπό την επίβλεψη

των οποίων τα μέλη της Επιτροπής Διαγωνισμού έχουν αποκτήσει εμπειρία ούτε οι τύποι και η ισχύς των ... που είχαν εργασθεί στα συγκεκριμένα έργα ούτε οι ιδιαίτερες συνθήκες που αυτά χρησιμοποιήθηκαν καθώς και η φύση των ... στα συγκεκριμένα έργα (...), όπως επίσης δεν αναφέρονται και τα αντίστοιχα αναλυτικά τιμολόγια ... στα οποία αναφέρεται η εν λόγω απόφαση ούτε αναφέρεται σε ποιο έτος αυτά αφορούν ώστε να μπορεί να γίνει σύγκριση και να καταλήξει η Επιτροπή στο προαναφερθέν συμπέρασμα. Αντιθέτως, όπως αορίστως προβάλλεται η εμπειρία των ως άνω μελών σε παρόμοια έργα και τα τυχόν αναλυτικά ... που λήφθηκαν υπόψιν, το δε συμπέρασμα ότι οι αληθινές αποδόσεις των ... των προμηθευτών της προσφεύγουσας ανά ημέρα είναι κατά μέσο όρο ... και όχι ... που ισχυρίζεται η προσφεύγουσα είναι παντελώς αυθαίρετο, καθόσον ουδέν σχετικό και συγκεκριμένο στοιχείο προς απόδειξη τούτου επικαλείται η Επιτροπή Διαγωνισμού και συνακόλουθα η αναθέτουσα αρχή. Ως εκ τούτου, η αιτιολόγηση της αποφάσεως δυνάμει της ανωτέρω παραδοχής τυγχάνει ακυρωτέα ως πλημμελής και αόριστη. Σε κάθε δε περίπτωση, ως βασίμως ισχυρίζεται η προσφεύγουσα, η αιτιολογία ότι *«Η ισχύς των προσφορών των υλικών που προσκομίστηκαν είναι για περιορισμένο χρονικό διάστημα και σε συνδυασμό με τις ανατιμήσεις των υλικών προκύπτει ότι το άμεσο κόστος είναι ακόμη μεγαλύτερο από αυτό που προκύπτει από τον υπολογισμό και την εκτίμηση της ...»* τυγχάνει αόριστη και εσφαλμένη. Και τούτο διότι ως βασίμως προβάλλεται από την προσφεύγουσα, η σοβαρότητα της προσφοράς κρίνεται κατά το χρόνο υποβολής της, οι δε ανατιμήσεις υλικών συνιστούν τυχαίο και αβέβαιο γεγονός και δεν μπορεί να προσδιοριστεί εκ των προτέρων σε τί ποσό αναφέρονται, ώστε να καταστεί η εν λόγω προσφορά της προσφεύγουσας ζημιολόγος, ενώ σε κάθε περίπτωση οι εν λόγω ανατιμήσεις καλύπτονται από το ποσό της αναθεώρησης τιμών κατ' άρθρο 153 του Ν. 4412/2016, ως άλλωστε προβλέπεται ρητώς στο άρθρο 11.1 της οικείας διακήρυξης, το οποίο ορίζει ότι στον προϋπολογισμό της δημοπράτησης του έργου έχει υπολογισθεί το ποσό των ... ευρώ ως αναθεώρηση σύμφωνα με το άρθρο 153 του Ν. 4412/2016. Εξάλλου, μόνο το γεγονός ότι οι εν λόγω προσφορές έχουν ορισμένη διάρκεια, δεν δύναται να οδηγήσει σε απόρριψη

της εν λόγω προσφοράς, διότι αφενός τούτο δεν απαγορεύεται και δε επί ποινή αποκλεισμού από την οικεία διακήρυξη, αφετέρου η απόρριψη για τον λόγο αυτό θα συνιστούσε παραβίαση του ενιαίου μέτρου κρίσης, δεδομένου ότι και η προσφορά της παρεμβαίνουσας, η οποία έγινε αποδεκτή από την αναθέτουσα αρχή, περιλαμβάνει προσφορές προμηθευτών με συγκεκριμένη χρονική ισχύ. **Συνεπώς, η προσβαλλόμενη απόφαση δεν τυγχάνει σαφώς, ειδικώς και επαρκώς αιτιολογημένη, αλλά αντιθέτως τούτη είναι αόριστη και πλημμελώς αιτιολογημένη, απορριπτομένων των περί αντιθέτου προβαλλομένων.** Έτι περαιτέρω, με βάση τα όσα έγιναν δεκτά στις σκέψεις 8-9 της παρούσας, όσον αφορά τους εσφαλμένους υπολογισμούς στην απόδοση ..., η αναθέτουσα αρχή δεν προέβη σε αξιολόγηση των σχετικών εξηγήσεων που περιείχοντο στην έκθεση αιτιολόγησης σε συνεννόηση με την προσφεύγουσα, όπως προβλέπει το άρθρο 88 παρ. 3 του ν. 4412/2016, αλλά απέρριψε την προσφορά της χωρίς να της επιτρέψει να τοποθετηθεί επ' αυτών και να παράσχει διευκρινίσεις επί του πραγματικού και οικονομοτεχνικού μέρους των συγκεκριμένων κοστολογήσεων και υπολογισμών. Σύμφωνα, όμως, με τα γενόμενα δεκτά [ως προς την έννοια των διατάξεων του άρθρου 88 του ν. 4412/2016], η 'συνεννόηση με τον προσφέροντα', έχει την έννοια της διαβούλευσης με τον τελευταίο υπό όρους διαφάνειας, η τήρηση των οποίων στη συγκεκριμένη περίπτωση εναπόκειται στην αναθέτουσα αρχή, η οποία οφείλει να διασφαλίζει ότι οι εξηγήσεις και διευκρινίσεις που παρέχονται στο πλαίσιο αυτό -οι οποίες άλλωστε θα αποτελέσουν, εάν γίνουν αποδεκτές, δεσμευτικές συμφωνίες κατά την παρ. 5α του άρθρου 88- είναι γραπτές και τίθενται υπ' όψιν κάθε διαγωνιζομένου που ενδέχεται να υποστεί ζημία από την τελική απόφαση και επιθυμεί να την προσβάλει. **Συνεπώς, η διαδικασία ελέγχου της προσφοράς της προσφεύγουσας δεν τηρήθηκε νομίμως, όφειλε δε η αναθέτουσα αρχή πριν λάβει την τελική απόφαση επί του παραδεκτού της προσφοράς να θέσει υπ' όψιν της προσφεύγουσας εταιρείας τις παρατηρήσεις που υπέβαλε η Επιτροπή Διαγωνισμού και να την καλέσει εντός εύλογης προθεσμίας να προσαρμόσει την αιτιολόγησή της με στοιχεία τεκμηρίωσης της ημερήσιας απόδοσης των ... των**

προμηθευτών της (ΣΤΕ Α292/2024 Τμήμα Δ). Κατόπιν αυτών, οι λόγοι της προσφυγής (1^{ος}, 2^{ος} και 3^{ος}) πρέπει να γίνουν δεκτοί ως βάσιμοι, να ακυρωθεί η προσβαλλόμενη απόφαση αφενός ως πλημμελώς αιτιολογημένη, αφετέρου διότι δεν τηρήθηκε νομίμως η κατά το άρθρο 88 του ν. 4412/2016 διαδικασία και να αναπεμφθεί η υπόθεση στην αναθέτουσα αρχή, για την άσκηση της αρμοδιότητάς της σύμφωνα με το προαναφερθέν άρθρο. Μετά από τις ως άνω παραδοχές ο τέταρτος (4^{ος}) λόγος της προσφυγής, με τον οποίο η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι η προσφορά της δεν είναι ζημιολογική προβάλλεται αλυσιτελώς και θα πρέπει να απορριφθεί.

14. Επειδή, κατόπιν των ανωτέρω, πρέπει να γίνει δεκτή η προδικαστική προσφυγή και αντίστοιχα να απορριφθεί η παρέμβαση και να επιστραφεί το κατατεθειμένο παράβολο.

Για τους λόγους αυτούς

Δέχεται την προδικαστική προσφυγή.

Ακυρώνει την προσβαλλόμενη απόφαση κατά το σκεπτικό.

Αναπέμπει την υπόθεση στην Αναθέτουσα Αρχή για την άσκηση της αρμοδιότητάς της σύμφωνα με το άρθρο 88 του ν. 4412/2016.

Απορρίπτει την παρέμβαση.

Διατάσσει την επιστροφή του κατατεθειμένου παραβόλου.

Κρίθηκε και αποφασίσθηκε στις 20 Δεκεμβρίου 2024 και εκδόθηκε στις 8 Ιανουαρίου 2025 στην Αθήνα.

Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΑΛΙΚΗ ΜΑΡΚΑΚΗ

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΜΙΧΑΛΗΣ ΣΟΦΙΑΝΟΣ